

ELU SARAPI FOTOPROJEKTI PORTFOOLIO

Projekti eesmärk on ühelt poolt formuleeritud kui: “(...) läbi praktiliste tegevuste analüüsida, kuidas on muutunud Eesti loodus- ja [või] linnamaastik. Samuti iga valitava foto [st asukoha] puhul öelda, miks antud koht on Eesti kultuuriruumis oluline.” (väljavõte ELU [kodulehelt](#))¹ Teisalt – nagu juhendajad on kinnitanud – sõltub seatud fookus ja teostus sellest, ‘kuidas Te (st osalejad) ise otsustate’. Seda arvestades oleme me eesmärgi täpsustanud lähtuvalt kohtumistel käsitletud ja ise omandatud teoreetilisest taustast, oma varasemast isiklikust ja erialasest taustast, parimast äranägemisest ja ka projekti teostatavusest.

Projektis osalejad jagunesid kaheks seitsme liikmeliseks grupiks ning lähenesid ülesandele mõnevõrra erineva nurga alt. Esimese grupi lähenemise võtmesõnaks oli individuaalsus, isiklik vahetu kogemus Sarapi loominguga. Lähtekohaks on tõsiasi, et Sarapi pärandis leidub fotoülesvõtteid tohutult paljudest kodumaistest paikadest. Iga osaleja leidis fotode seast kaks, mis teda omaenda kogemuse baasil kõnetasid: kodukoht, lapsepõlvkanta, emotsionaalne mälestus. Antud koht pildistati taaskord üles ja fotode paarile lisati analüüs fotodest, ülespildistatud paigast ja sellest, millisel põhjusel ja kuidas see pildistajat kõnetab. Eesmärgiks oli osutada, et Sarapi pärandi haare on niivõrd ulatuslik, et iga eestlane sealt äratundmist leiab.

Teise grupi uudseks vaatenurgaks, ehk valitud kontseptsiooniks, oli siduda omavahel kahe eri ajastu Eesti professionaalse fotograafi (Carl Sarap 1930. aastate lõpus ja Peeter Tooming 1990. algul) süsteemne töö Eesti ajaloo, kultuuripärandi ja (linna)keskkondade jäädvustamisel, ühendades selle tänase kontekstiga. Loominguliseks tulemuseks on seega **fotograafiline kolmkõla** tööpealkirjaga “Eesti enne, siis ja nüüd”. Projektis kasutati valitud näidiseid fotograafide mahukast loomepärandist ja neid täiendavad kaasaja mõõtega sügised fotojäädvustused. Loodud seeriad avalduvad seega triloogiana ajajoonel: *enne* (Sarap, 193x), *siis* (Tooming, 199x) ja *nüüd* (ELU, 2022).

Fotomaterjali kogu hulk oli aukartust äratav – Sarapilt on erinevates kogudes kokku ca 12 500 ühikut fotosid ja negatiive. Toomingu samade vaadete võimalikult täpse ülepildistamise projekti raames ilmus aastatel 1992–1999 kokku [kümnekond fotoalbumit](#). On selge, et valiku tegemiseks ja sellele tänase uuspildi lisamiseks oli vaja teatud **kriteeriume**. Tingimused, mis ühtlasi aitavad valikut kitsendada, on järgmised:

- *Erinevuse faktor* – kohad, mis on ajas potentsiaalselt kõige enam muutunud;
- *Sarnasuse faktor* – kohad, mis on ajas jäänud (suuresti) muutumatuks;
- *Päevakajalisus* – miks see kõnetab meid praegu (ja võimalikud seosed minevikuga)?
- Valitud kohtadest moodustuvate fotoseeriade *mõtestamisel* (tutvustus, taustainfo ja analüüs) lähtusime oma erialadest ja isiklikust kogemusest. Selle tulemusena lisandus pildile ka originaalne narratiiv, interdistsiplinaarse elemendina lõimib see erinevate erialade vaateid.

¹ Käesoleva aruande fookuseks ei ole niivõrd ümber jutustada projekti tutvustuses (ELU lehel) juba kirjeldatud, vaid pigem täpsustada eesmärgi ja avada konkreetseid valikuid (sh kuidas selleni on jõutud), samuti tutvustada tehtud töid. Selleks kasutatakse elemente ka eelpool nimetatud kodulehelt.

Selle protsessiga väärtustab projekt Eesti fotograafilist pärandit, aitab seda hoida, uurida ja süstematiseerida. Lisandväärtust annab igaühe erialane või isiklik mõõde. Praktilise uuesti pildistamisega analüüsime täna ka Carl Sarapi algseid fotosid, Peeter Toomingu jäädvustusi samadest paikades 55. aastat hiljem ning uurisime, kuidas on muutunud Eesti linna- või looduskeskkond. Me räägime valitud paiga *lugu* ajas ja ruumis: mõtestame, miks on valitud koht Eesti kultuuris või ajaloo oluline ja tänapäeval aktuaalne.

Probleemipüstitusena ei näe me niivõrd probleemi², kuivõrd uudset lähenemist – *võimalust* mineviku ja tänapäeva sidumiseks. Lisaks toome välja sihitud teadlikkuse tõstmise ja tehnika arengu aspekti käsitlemise:

- Fotograafia on olnud üks kultuuri mälestuste ja ajaloo hoidjaid, aidates jagada kultuuripärandit tulevaste põlvkondadega. Kuigi Sarapi loomingust on säilinud väga palju – klaasnegatiividest kuni suuretiraažiliste [postkaartideni](#) paber kandjal – on ta tänapäeval tuntud pigem erialaringkondades või vanemate inimeste hulgas. Nooremad generatsioonid, tihtipeale, ei ole enam väga huvitatud *paber kandjal pärandist*, selline taaspildistamine ning muutuste ajas lahtimõtestamine, on võimalus seda huvi kasvatada. Tänu üliõpilaste iseseisvale fotoloomingu uurimisele ja kohtade pildistamisele, saavad ka teised huvilised Carl Sarapist teada, mis võib äratada huvi fotograafi elu ja loomingu vastu. Kuna grupis ja kogu projektis on tegevad paljud nooremad liikmed, siis tuginema siin nende noortepärasele ekspertiisile.
- Tehnikavahendite arenguga ajas on kaasas käinud muutus elitaarsusest argisuse suunas. Sarapil olid omas ajas kallid tipp-seadmed, millega vaid vähesed oskasid midagi peale hakata. Tooming jälgendas Sarapit, võimalikult sarnaste kaameratega pildistades, ka omas ajas. Täna teevad moel või teisel pilte kõik, me oleme kui mobiiliga fotokroonikud. Kuid kauem säilib sellest ehk vaid murdosa. Mõtteharjutusena: nt mitu eelmise telefoniga tehtud pilti on teil kusagil kindlalt tuleviku tarbeks salvestatud? Sarapi loomingust aga on arvestatav osa säilinud ja sel on ajatu väärtus. Need fotod on vaadeldavad ka 100. aasta pärast, aga mälukaart, arvuti vms seade, vaevalt, et 50. aasta pärast enam üldse kuhugi ühildub! Seega meie pildid saavad, erinevalt varasematest, olema värvilised ja tehtud igapäevaste vahenditega (rõhutades seda muutust ajas), st eelkõige tavalise telefoniga (või laiatarbekaameraga).

Projekti tegevuste kirjeldus

Projekti eesmärgid saavutasime läbi *teoreetilise* ja *praktilise* suuna.

Teoreetiliste tegevuste hulka kuulus Carl Sarapi eluloo ning loominguga tutvumine, fotopärandi kontseptsiooni ning tähtsuse uurimine ja mõistmine, Eesti kultuuripärandis olulisel kohal olevate asukohtade ja arhitektuuri välja selgitamine (lähtudes Carl Sarapi pildistatust), ajas toimuvate muutuste tõlgendamisoskuse arendamine ning taaspildistamise parimate praktikatega tutvumine. Kõik need teoreetilised tegevused toetasid meie projekti eesmärki, milleks on süstемne töö Carl Sarapi ja Peeter Toominga foto- ja kultuuripärandiga. Osalustegevuste hulka kuulusid erinevate muuseumite külastused, fotopärandi säilitamise keskkonnaga Ajapaik tutvumine ning lõpuks taaspildistamine, mille eelduseks on teoreetilise osa läbitöötamine. Läbi praktiliste tegevuste jõudsime projekti füüsilise tulemuseni, milleks on fotojäädvustuste kahesed ja kolmesed seeriad ning isikliku kokkupuutepunkti refleksioon koos kontekstiga.

Tulemusena loodame kaasa aidata veelgi teadlikumale arusaamale Eesti loodus- ja linnamaastikust: kuidas konkreetsed kohad on aja jooksul muutunud, lahti mõtestada ja tutvustada Carl Sarapi foto loomingut,

---

² Kui võrdluseks mõelda, näiteks, et elav klassik Doris Kareva üllitab uue luulekogumiku, ajaloo huviline [Jaak Juske](#) jagab oma blogis asjakohaste kommentaaridega mõned kadunud Tallinna vaated või loova keelekasutusega Soome kirjanik [Jari Tervo](#) säutsub leidliku päevakajalise kalambuuri – mis *probleemi* need kultuurinähtused sellega lahendavad?

seostada seda kohtadega ning läbi refotograafia panustada maastike ja kohtade pärandi hoidmise ning mõtestamise protsessi. Piltide triloogia on kujul, mida on võimalik virtuaalselt *salvestada, jäädvustada* ning erinevates kanalites *levitada*. Lisaks leiame, et projekti haridusliku suunda toetaks võimalus kuvada Tallinna Ülikooli sisekraanidel lühitutvustusega varustatud projekti pildiseeriaid. (Praktilise osa potentsiaalne väljund võiks tulevikus olla ka näitus, Tallinna Ülikoolis, kuid antud projekti eelarveliste ning ajaliste piirangute tõttu on see esialgne idee pausile pandud. Samuti ei ole meie eesmärgiks konkureerida ühegi juba olemasoleva näitusega. Näiteks on hetkel käimas mahukas Carl Sarapi ülevaatenäitus Tallinna Fotomuuseumis – seda soovitame kõigil huvilistel iseseisvalt külastada.)

Meie projekt mõjutab järgnevaid asutusi ja huvirühmi:

- Tallinna Fotomuuseumile ja Rakvere linnakodaniku majamuuseumile oleme abiks infokogu täiendamisel taaspildistatavate asukohade andmete täpsustamisel. Samuti loodame oma tegevusega anda käimasolevale Carl Sarapi *Eesti pildis* näitusele (Tallinna Fotomuuseumis) vahetult enne selle lõppu (23.01.2023)
- Virtuaalnäituse toimumise korral (TLÜ sisekraanidel) on see Tallinna Ülikooli tudengitele hariv ja loodetavasti innustav elamus. Kuna tehtud fotod ja mõtestavad tekstid laaditakse üles ka mõnele veebileheküljele, siis jõuab projekt veel rohkemate inimesteni (sh noored, fotohuvilised jne) ning see aitab äratada huvi kultuuripärandi vastu.

Projekti jätkusuutlikus

Projekti peamine väljund ja veebikeskkond jääb Fotomuuseumi valdusesse ning avalikult kättesaadavaks kuni teadmata ajani. Kuna projekti raames on loodud avalik keskkond fotode ja nende analüüside hoiustamiseks, siis järgmistel osalejatel on võimalus meie tehtut täiendada ja täiustada läbi taaspildistamise ja mõtestamise. Nagu eelpool mainitud, siis Carl Sarapilt fotoloomingu maht on üüratu ning seda projekti on võimalik jätkata kuni iga tehtud pilt on taasjäädvustatud. Samuti on võimalik jätkata paari aasta pärast juba meie loodud seeriate taaspildistamist, et jäädvustada eriti just linnapildi kiiret muutumist ajas.

Tulemuste kokkuvõtted ja lisad

Tulemusena loodame kaasa aidata veelgi teadlikumale arusaamale Eesti loodus- ja linnamaastikust: kuidas konkreetsed kohad on aja jooksul muutunud, lahti mõtestada ja tutvustada Carl Sarapi foto loomingut, seostada seda kohtadega ning läbi refotograafia panustada maastike ja kohtade pärandi hoidmise ning mõtestamise protsessi. Piltide triloogia on kujul, mida on võimalik virtuaalselt *salvestada, jäädvustada* ning erinevates kanalites *levitada*. Taaspildistused laeti üles kahte sobivasse keskkonda, mille eesmärk on kaardistada ajaloolised kohad ning näidata, kuidas need on läbi aastakümnete muutunud. Eesmärgi täitmiseks valisime sobiva veebikeskkonna **Fotomuuseumi** kodulehel, mille abil “Eesti enne, siis ja nüüd” triloogia koos kontekstiga avalikustada. Lisaks leidsime, et projekti haridusliku suunda toetaks võimalus kuvada Tallinna Ülikooli sisekraanidel lühitutvustusega varustatud projekti pildiseeriaid. (Praktilise osa potentsiaalne väljund võiks tulevikus olla ka näitus, Tallinna Ülikoolis, kuid antud projekti eelarveliste ning ajaliste piirangute tõttu on see esialgne idee pausile pandud. Samuti ei olnud meie eesmärgiks konkureerida ühegi juba olemasoleva näitusega. Näiteks oli projekti vältel käimas mahukas Carl Sarapi ülevaatenäitus Tallinna Fotomuuseumis – seda soovitame kõigil huvilistel iseseisvalt külastada.)

→ Kolmene näidis ('katsetused' – ei läinud lõplikku valikusse):

1. Narva (Town Hall sq / Stock ex. vs UT Narva College)

TALLINNA ÜLIKOOL

Narva Town Hall sq and Time
1939 / 1993 / 05.11.2022

→ Kahene näidis: (katsetus: ei läinud lõplikku valikusse)

Pärnu, Sadama Lootsitorn

Sarap

Luks

Sadama lootsitorn, Pärnu
1938 / 15.10.2022

TALLINNA ÜLIKOOL

✓ Lisa- ja teoreetilised materjalid (valik):

Asmer, Vilve (2008). Kirjastaja ja piltnik Carl Sarap. *Tuna* (4), lk 109-112.

<https://www.ra.ee/ajakiri/kirjastaja-ja-piltnik-carl-sarap-carl-sarapi-kaheksa-kirja-friedebert-tuglasele>

Fotomuuseum (2022). *Eesti pildis. Fotograaf Carl Sarap (1893-1942)*. (M. Valk, Toim. & M. Roosalu, Koostaja) Tallinn: Fotomuuseum. https://www.ester.ee/record=b5507462*est

Lillak, Ülle (29.06.2001). Elu viimane reede. Fotograaf Carl Sarapi dramaatiline eluteekond. *Sirp*, lk 17. <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=sirp20010629.1.17>

Sarap, Carl (1939). *Vana Narva*. Tallinn: Kultuurkoondis. <http://grafo.tlulib.ee/index.php?ID=214>

Sarap, Carl & Tooming, Peeter (1993-1996). *Virumaa; Saaremaa; Pärnumaa; Tallinn & Tartu; Mulgimaa; Tartumaa; Valga- ja Võrumaa; Läänemaa. Hiiumaa. Vormsi; Harju- ja Järvamaa*.

[Fotoalbumite sari: 55 aastat hiljem – 55 years later]

https://www.ester.ee/search~S1*est/X?searchtype=X&searcharg=sarap%20tooming%20aastat&search

Sarap, Carl & Tooming, Peeter (1999). *Virumaa fotokillud 1936-1995*. Tallinn: Akta.

https://www.ester.ee/record=b1284786*est

Tooming, Peeter (1993). 55 aastat hiljem. Eesti postkaardipiltnik Carl Sarap. *Fotosaated*. Tallinn: ETV/ERR arhiiv. <https://arhiiv.err.ee/vaata/fotosaated-55-aastat-hiljem-eesti-postkaardipiltnik-carl-sarap>

Tooming, Peeter (1994). Saladuslik naine Carl Sarapi fotodel. *Fotosaated*. Tallinn: ETV/ERR arhiiv.

<https://arhiiv.err.ee/vaata/fotosaated-saladuslik-naine-carl-sarapi-fotodel>

Tooming, Peeter (1996). Carl Sarapiga Mulgimaal. *Fotosaated*. Tallinn: ETV/ERR arhiiv.

<https://arhiiv.err.ee/vaata/fotosaated-carl-sarapiga-mulgimaal/same-series>

Tooming, Peeter (26.10.1996). Carl Sarapi kannul Kallastel. *Postimees*. <https://kultuur.postimees.ee/2490135>

Tooming, Peeter (20.12.1996). Fotograaf Carl Sarap, oli ta üldse olemas. *Kultuurileht*, lk 25.

<https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=kultuurileht19961220.1.25>

Tõnisson, Jüri (2011). Kirjastaja ja fotokunstnik Carl Sarap. *Kultuur ja Elu* (1).

http://kultuur.elu.ee/ke503_sarap.htm

Projekti tegevuskava ja rollijaotus

○ Grupp 1 Rollid:

Gertrud Luks

ELU projekti dokumentide täitmine, dokumentide õigekirja kontroll ja parandamine, näidisfotode tegemine, Carl Sarapi fotode taaspildistamine Pärnus, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine

Juhani Kokamägi

ELU projekti dokumentide täitmine, Caral Sarapi fotode taaspildistamine Tallinna Vanalinnas, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine

Kristina Avakimyan

ELU projekti dokumentide täitmine, Carl Sarapi kahe foto taaspildistamine Tallinnas ja Hara külas, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine, virtuaalnäituse korraldamine Tallinna Ülikoolis

Lisanna-Lee Leiman

ELU projekti dokumentide täitmine, ELU projekti vahekokkuvõtte esitluse esitamine, osalemine Rakvere Fotoajalooapäeval, Carl Sarapi kahe foto taaspildistamine Kuressaares, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine

Marit Lillenberg

Elu projekti dokumentide täitmine, Rakvere Linnakodaniku majamuuseumi konverentsil osalemine, Carl Sarapi kahe foto taaspildistamine Kolgas ja Haapsalus, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine

Sander Truu

ELU projekti dokumentide täitmine, näidisfotode tegemine, Carl Sarapi fotode taaspildistamine Nasva alevikus ja Tartu linnas, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine, virtuaalnäituse korraldamine Tallinna Ülikoolis

Triin Koris

Rühmadevahelise ja -sisese kommunikatsiooni korraldamine, dokumentide täitmine, fotode taaspildistamine Rõuges ja Tallinnas, fotode analüüsimine ja nende juurde teksti koostamine

Grupp 2 Rollid:

Katrin Freyberg

Seminaride/külastuste kokkuvõtted, ELU projekti dokumentide täitmine, suhtlemine Fotomuuseumiga, fotonäituse tegevuste koordineerimine, teksti koostamine.

Moonica Kaljund

Keelelise korrektoori tegemine (sh näituse tarbeks), virtuaalnäituse külastamise üleskutse tegemine TLÜ tudengite infokirja tarbeks, ELU projekti dokumentide täitmine, fotode taaspildistamine Tallinnas.

Agnete Markus

Ajaloo lähtuv sisuloome ning analüüs, ELU projekti dokumentide täitmine, osalemine Rakvere Fotoajalooapäeval, fotode taaspildistamine Tallinnas.

Mart Murusalu

Kolmene kontseptsioon ja selle formuleerimine, eesmärgi sõnastus, fotovalikute tabeli genereerimine, stiililine ühtlustamine ja vormistus, ELU projekti dokumentide täitmine. Mõtestatud fotoseeriad Narvast.

Kertu Reinsalu

Grupp 2 töö koordineerimine, ELU projekt dokumentide täitmine. Carl Sarapi fotote taaspildistamine Tallinna Vanalinnas.

Kristina Sidorovich

Tegevuskava loomine, sisuteksti tõlge, ELU projekti dokumentide täitmine, foto taaspildistamine Tapa linnas ja Tallinnas.

Maria Sootla

Fotonäitusega tegelemine - selle visuaalne kujundus/väljanägemine ning grupiliikmete fotode kogumine, ELU projekti dokumentide täitmine, Carl Sarapi fotode taaspildistamine Laiusel ja Kallastel.

Tegevuskava

<i>Tegevus</i>	<i>Aeg (kuupäev)</i>
1. avakohtumine (TLÜ): sissejuhatus projektile, rühmadesse jagamine, Carl Sarapit tutvustav loeng, üldine mõttevahetus	14.09.2022
2. kohtumine (osade liikmetega): fotoajaloo päev (seminar) Rakvere linnakodaniku majamuuseumis	21.09.2022
3. kohtumine (Zoomis): Ajapaik keskkonna tutvustamine (Vahur Puik), lühiarutelu üldistel ja korralduslikel teemadel	28.09.2022
4. kohtumine (TLÜ): kodutööde diskussioon ja praktilise osa, ehk projekti <i>sisu</i> arutelu eraldi rühmades	05.10.2022
5. kohtumine: Tallinna Fotomuuseumi Sarapi näituse külastus kuraatoriga (Merilis Roosalu). Ankeedi arutelu ja rollide jaotus (Sarap 2 rühma liikmete eraldi kohtumine)	12.10.2022
Vahekokkuvõtte ankeedi täitmine, kooskõlastused & koordinaatorile saatmine	12-16.10.2022 & 17.10.2022
Vahekokkuvõtte esitluse koostamine	14.-23.10.2022
Vahenädala tagasiside sessioon (vahenädala esitlus)	24.10.2022 kl 14-16 @ Elu alal (Mare 3. korrus)
Valitud kohtade registreerimine rühma fotovaliku tabelisse	november 2022
Pildistamine, fotoseeriade analüüs, individuaalne tekstiloome	oktoober-november 2022
Fotomuuseumi näituse sisendid ja tekstide tootmine	detsember 2022
Fotomuuseumi virtuaalnäituse eelvaate avaldamine	04.01.2023
ELU projekti portfoolio ja lõppesitluse esitamine	08.01.2023

Fotomuuseumi näituse veebikeskkonna valmimine https://linnamuuseum.ee/cat-fotomuuseum/eesti-enne-ja-nuud	jaanuar 2023
Eneserefleksioon	kuni 10.01.2023
ELU projekti lõppesitlus (A-325)	11.01.2023 @ 14:00–16:00

Meediakajastus

Kuvatõmmis Fotomuuseumi lehelt “Eesti enne ja nüüd” näitusest

MUUSEUMIST
MEIE MUUSEUMID ▾
NÄITUSED
HARIDUS
Est ▾

FOTO-MUUSEUM

K, R, L 11–18 N 12–20

P 11–16 E, T suletud

Tallinn, Raekoja 4

AVALEHELE

KÜLASTAJALE

MUUSEUMIST

MIS TOIMUB

HARIDUS

NÄITUSED

Virtuaalnäitus – Eesti: enne ja nüüd

EESTI: "ENNE JA NÜÜD"

Carl Sarapi ja Peeter Toominga fotoloomingu põhjal.

Virtuaalnäitus “Eesti: enne ja nüüd” on koostatud 2022. a. sügissemestril Tallinna Ülikooli ELU projektis osalenud 14 erineva eriala üliõpilase poolt. Projekti eesmärgiks oli kasutada **Carl Sarapi** ja **Peeter Toominga** fotoloomingut Eesti kultuuripärandi uurimisel ja mõtestamisel ning läbi refotograafia kaasa aidata teadlikumale arusaamale Eesti loodumaastikest ja linnakeskkonnast. Täpsemalt uurisime, kuidas mõned valitud kohad on aja jooksul muutunud ja millised on jäänud ajast ajast puutumata. Hariduslik vaade toetab kultuuriliselt tähenduslike maastike ja kohtade pärandi hoidmise protsessi.

Töö teoreetilises (ettevalmistavas) osas uurisid üliõpilased Carl Sarapi elulugu, erialast tegevust ja tutvusid tema fotopärandiga, selgitasid välja Eesti kultuuripärandis olulisel kohal olevate paikade ja arhitektuuri objektide asukohad. Tutvuti ka Peeter Toominga fotomaterjaliga, eriti selle osaga, milles ta ajalooprojekti 55 aastat hiljem raames taaspildistas Carl Sarapi fotosid. Järgnenud projekti praktilises pooles valis iga osaleja Carl Sarapi piltide hulgast kaks tema jaoks olulist paika ja jäädvustas samad kohad või objektid uuesti.

Kivisild / Kaarsild. Tartu linn, Tartumaa

- Autor: Carl Sarap, 1940
- **RM F 1040:674 Virumaa Muuseumid SA**
- Ülepildistus: Sander Truu, 24.09.2022 kell 13:20, Samsung Galaxy S20

“Carl Sarapi poolt pildistatud Kivisild eksisteeris Tartus aastatel 1784-1941. Ta oli teeks üle Emajõe ning ühendas tänapäeva Tartu kesklinna Ülejõe linnaosaga. Kivisild oli piisavalt suur, et lisaks jalakäijatele said seda kasutada ka hobuvankrid koos hobustega. Täna sel päeval Kivisilda enam ei eksisteeri, kuna see hävis teise maailmasõja ajal nii Nõukogude kui ka Saksa vägede hävitustöö tõttu. Kivisilla asemel asub tänapäeval samas kohas Kaarsild, mis ehitati aastatel 1957-1959 vana Kivisilla kaldasammaste vundamentidele. Lisaks uuele disainile ja nimele erineb Kaarsild Kivisillast ka selle poolest, et see on mõeldud ainult jalakäijatele ning kergliiklusele. Kaarsild omab üliõpilaste seas olulist tähtsust, kuna traditsioonide kohaselt peab iga Tartu Ülikooli tudeng vähemalt ühel eksamil läbi kukkuma ning üle kaarsilla jalutama, et end tõeliseks üliõpilaseks nimetada.”

Sagadi mõis, Haljala vald, Lääne-Virumaa

- Carl Sarap, 1937 / Peeter Tooming, 1992
- **RM F1501:61 Virumaa Muuseumid SA / RM F 1501:62 Virumaa Muuseumid SA**
- Ülepidistus: Katrin Freyberg, 5.11.2022 – kell 11:17 iPhone 6

"Sagadi mõisa peahoone vaade kellatorni väravast. Von Fockidele (1740-1919) kuulunud mõisa peahoones asus peale võõrandamist algkool 1929-1974. 1977-1992 taastab Sagadi mõisa seda oma elutööks nimetav Simo Nõmme (Rakvere Metsamajandi direktor, Sagadi koolituskeskuse ja muuseumi direktor). Tänapäeval haldab Sagadi mõisakeskust 1999. aastal loodud Riigi Metsamajandamise Keskus. Aastal 2022 asuvad siin mõisa peahoone saalidega, hotell, hostel, restoran, muuseum, looduskool ja kaunis park. Sagadi mõisa hooned on nii väliselt kui sisult uuenenud. Hiljuti sai peahoone uue katuse ja Metsamuuseum uue kaasaegse põneva sisu. Fotodel võib märgata muutust – ajastu ja hool on kujundanud, erinevate aegade fotode autorid on selle jäädvustanud."

Näituse turundamiseks TLU tudengite seas ilmub 09.01 üleskutse osalema virtuaalnäitusel koos projekti lühitutvustuse ning veebilingiga.

Grupiliikmete eneserefleksioonid

(1) ● **Kristina Avakimyan:**

Projektis osalemine on tutvustanud mulle Eesti fotograafiamaastiku suurtegelast – Carl Sarapit, kellest ma polnud kuni selle projekti liitumise hetkeni, midagi kuulnud. Samuti on tegu esimese projektiga, milles olen osalenud ning see on andnud mulle palju õppimisainet. Nüüdseks tean, et Carl Sarapi märkimisväärselt suur foto negatiivide kogu on oluline osa Eesti kultuuripärandist ning tänu tema fotodele on võimalik paremini mõista Eesti minevikku. Lisaks Carl Sarapile sain ka pisut teada Peeter Toomingast ning tema fotoprojektist "55 aastat hiljem", mille sisust olen väga rabatud. Kogu "Eesti: enne ja nüüd" projekt pani mind tõsisemalt mõistma fotografeerimise olulisust ja seda, et fotograafia on midagi enam kui kunstivorm, see on ka mineviku peegel. Puutusin esimest korda lähemalt kokku MUIS-i ja Ajapaigaga, mille olemasolust ja kasutusoskusest võib tulevikus palju kasu tulla. Lõpptulemus on ootustele vastav ning olen sellega väga rahul. Minu arvates lisab kahe rühma erinev lähenemine projektile vaheldusrikkust ja mitmekesisust ning läbi selle muutub see ka vaatajale põnevamaks.

(2) ● **Katrin Freyberg:**

Projekt pakkus erinevaid võimalusi õppimiseks. Tooksin esile neli:

1. Carl Sarapi fotolooming (minu peamine huvi - Lääne-Virumaa)

2. Tehniliste oskuste parendamine (digioskused, refotografeerimine, fotode mahu muutmine jm.)
3. Töö interdistsiplinaarses grupis, grupidünaamika kujunemine (professionaalne andragoogiline huvi)
4. Mina kui õppija

Tulevikuks võtsin kaasa erinevad teadmised ja praktilised tehnilised pädevused fotograafiast, Carl Sarapi elu ja loominguga teadvustamine ja analüüs, teadmise enda kui õppija kohta- olen loomult uurija, mõtestaja, looja. Projektis on hästi saavutatud püstitatud eesmärgid. Huvilised on saanud põhjaliku ülevaate Carl Sarapi loomingust. Teoreetiline osa oli hästi toetatud ja ajastus projektile oli sobiv, kuna välja on antud mahukas raamat CS. loomingust ja avatud on ülevaatenäitused Tallinna Linnamuuseumis (Fotomuuseum) ja Rakveres. Lisaväärtust pakkusid seminar Rakveres ja kuraatorituur Fotomuuseumis. Projekti juhendajate poolt oli antud väärtuslikku sisendit, toetatud hästi materjalidega ja projekti ülesannete ja tähtaegadega. Tänu olen loomingulise vabaduse eest, mida projekti juhendajad meile võimaldasid. Samuti projekti läbiviimiseks planeeritud aeg - see võimaldas nii tutvuda materjalidega, analüüsida neid, teha kaalutletud valikuid ja praktiliselt refotografeerida. Projekti väljundina valmib meie fotonäitus, mida saab näha Fotomuuseumi veebilehel.

(3) ● **Moonica Kaljund:** Projekt on andnud teadmisi nii Carl Sarapist (tema elust ja loomingust) kui ka Peeter Toomingast. Praktilise poole pealt on tänu projektile paranenud erinevate andmebaaside kasutamise oskus. Näiteks MulSi ja Ajapaiga. Tänu viimasele on tekkinud teadmised kuidas võimalikult täpselt ülepildistust teha, mida selle juures silmas pidada ning andnud võimaluse harjutada. See on aidanud ka Sarapi ja Toominga pilte võimalikult sarnase nurga alt ülepildistada. Projekti eesmärk, läbi praktiliste tegevuste analüüsida, kuidas on Eesti loodus- või linnamaastik muutunud, on täidetud. Ülepildistatud on fotod, mis näitavad nii muutusi, aga samas ka muutumatust. Tänu rühmeliikmete erinevatele taustadele ja seeläbi erinevatele vaatenurkadele on leitud nii arhitektuuriliste muutustega paiku, aga ka kohti kus ehk silmale nähtav ei olegi niivõrd muutunud, vaid seda on teinud õhustik. Lisaväärtust loovad lühikesed ülevaated piltide juures, selgitusega miks just see koht on valitud, sest nii on võimalik mõista mis moel on pildistaja muutust (või muutumatust) tajunud.

(4) ● **Juhani Kokamägi:** Carl Sarapi loomingut käsitlev projekt oli minu jaoks väga huvitav, kuna mõningaid tema fotosid olin varem näinud, teadmata midagi nende autorist Carl Sarapist. Teemasse süvenedes sai kohe selgeks, et tegemist on tähtsa isikuga Eesti kultuuriloos ning oli au teha lähemat tutvust tema tööga. Projekti puhul meeldis eelkõige mitmekesisus. Oli võimalus külastada muuseume, teha rühmatööd, käia ise pildistamas ning uurida fotograafi elulugu ja tutvuda loominguga interneti vahendusel. Mulle on ka varem meeldinud igasugused enne ja pärast pildid Eestist ning Peeter Toomingu kaudu oli võimalus teha tutvust suure hulga materjaliga, mis käsitleb muutusi Eestis läbi aastakümnete. Nüüd hea meel tõdeda, et pisikene panus sai muutuva ümbruse jäädvustamiseks ka ise antud. Objektide valikuga ei olnud suuri raskusi. Kuna Tallinna Vanalinn on mulle olnud lapsest saati igapäevaselt külastatav koht saigi otsustatud selle kasuks. Kui muud piirkonnad ja linnad Eestis on vahepeal tundmatuseni muutunud, siis on hea tõdeda, et mõned teised osad on jäänud praktiliselt muutumatuks hoolimata sellest, et on üle elanud palju raskeid aegu. Loodan, et meie projekti tulemusel tutvuvad Carl Sarapi loominguga paljud uued inimesed.

(5) ● **Triin Koris:** Carl Sarapi ja tema loominguga puutusin kokku esmakordselt. Võimalus süübid ühe konkreetse, kultuuripärandi seisukohast kõneka kunstniku elutöösse ning tema teostega nii teoreetilist kui ka praktilist tööd teha oligi põhjuseks, miks selle projekti kasuks otsustasin. Isiklikus plaanis tunnen, et sain selle kogemuse, mida olin lootnud, ja individuaalne töö oli väga nauditav. Mäletan, et juba Fotomuuseumis ülesseatud Sarapi isikunäitust külastasin teatud elevuse ja hoopis "teravama silmaga" kui hariliku

näitusekülastuse puhul, kuna käik oli omamoodi eesmärgistatud – teadsin, lihtsakoeliselt sõnastades, et mul on selle materjaliga “midagi peale hakata”, on oma ülesanne. Valitud fotode ülespildistamine oli heas mõttes väljakutse: tekkis teatav hasart leida üles see õige koht, õige nurk, töödelda foto esteetiliselt, ent tõetruuks jne. Eesmärgid (ja ootused), mille mina ise enesele püstitanud olin, said täidetud. Terviktulemust vaadates näib mulle ühtlasi, et sama võib öelda ka projekti kohta suures plaanis.

(6) ● **Lisanna-Lee Leiman:** Enne projekti olin küll varasemalt kuulnud Carl Sarapi nime ning teadsin, et tegemist oli fotograafia, kuid ei teadnud tema loomingut lähemalt. Projekti kaudu sain tutvuda nii tema loominguga kui ka Peeter Toomingu loominguga, kes oli varasemalt ülepildistanud tema pilte. Õppisin ka juurde, kuidas kasutada erinevaid Eesti ajaloo seotud andmebaase (nt MuIS), uurisin ka rohkem Eesti fotograafia ajalugu ning fotograafiat üldiselt. Projekt andis mulle võimaluse võrrelda, kuidas on Eesti ühed olulisemad kohad/objektid aja jooksul muutunud. Samas sai ka näha minevikku, mis aitas paremini mõista, kuidas tol ajal inimesed maailma nägid.

Usun, et projekti eesmärgid said täidetud. Erinevatest Eestimaa nurkadest sai ülepildistatud olulised paigad. Need pildid saab viidud publikuni ning publik saab näha suuri/väikeseid muutusi Eesti maastikel/linnades. Samas elustab ka projekt Carl Sarapi loomingut ning avab seda publikule. Oma isiklikud eesmärgid sain kindlasti täidetud. Õppisin juurde Carl Sarapi elu kohta ning pildistasin üle olulisemad objektid.

(7) ● **Marit Lillenberg:** Tutvusin selle projekti raames fotograaf Carl Sarapi ja tema loominguga esmakordselt. Temaaegsetest fotograafidest teadsin Johannes Pääsukese töid Eesti Rahva Muuseumi tarbeks ja üllatus oli väga suur, kui Carl Sarapiga “kohtudes” sai selgeks, millises võimsas mahus ta Eesti kultuurilugu, arhitektuuri ja seda aega jäädvustada jõudis.

Huvitav oli Carl Sarapi fotopärandiga tutvumiseks saada nii tema ülevaatenäitusel Fotomuuseumis, Rakvere Linnakodaniku muuseumi konverentsipäeval kui muis.ee veebisaidil endale tuttavaid kohti Carl Sarapi jäädvustustes üles leides. Koos teoreetilise osa kasvuga kasvas ka isu näha, kuidas need kohad on muutunud aja jooksul ja ennast pildistajana proovile panna.

Tundub, et iga eestlane leiab Sarapi fotode hulgast teda kõnetava - kas praeguse või kunagise elukohalinnaga vaated, igasuvisel Eesti ringreisi peatuspaigad või tuttavad vaatamisväärsused kultuuriloost. Nt Rakvere tammik, Tallinna vanalinn, Muhu rahvariided ... Ja leidsin minagi nii enda kunagised kehalise kasvatusel tundide jooksuringid, praeguse elukohalähedase mõisa vaated ja igasuvisel kindla peatuspaiga. On nad siis ajas muutunud või mitte. Eks igaüks saab selle teekonna nüüd ise ette võtta - meie projekt on siinkohal inspiratsiooniks!

(8) ● **Gertrud Luks:** Projektiga liitudes ei olnud ma Carl Sarapi nimelisest fotograafist kunagi kuulnud. Oli väga värskendav tutvuda Eesti ajaloo ühe tähtsama fotograafi loominguga ning mõista tema fotode olulisust Eesti kultuuriloos. Sain palju uusi teadmisi nii Sarapi kui ka Peeter Toomingu kohta. Peale Fotomuuseumi Carl Sarapi näituse külastamist sain veelgi rohkem indu juurde ja ei jõudnud pildistama minekut ära oodata. Olen ennegi pildistanud n-ö „enne ja pärast“ formaadis, kuid mitte kunagi ühe fotograafi loomingut uurimise raames. Oma kodulinnas pildistades tekkis mul veel suurem huvi refotograafia vastu. Minu eesmärk antud projekti raames, läbi praktilise tegevuse analüüsida, kuidas on muutunud ühe Eesti linna linnapilt, on saavutatud, sest tehtud fotodel oli nii hämmastavalt sarnaseid kui ka tundmatuseni muutunud kohti. Ka kogu projekti eesmärk on suures osas saavutatud, kuna taaspildistati nii linnapilt kui loodusmaastike ning loodi kontrast, kuidas erinevad kohad on või ei ole ajas muutunud.

(9) ● **Agnete Markus:** Eelkõige andis projekt võimaluse tutvuda fotograaf Carl Sarapi märkimisväärse panusega Eesti visuaalsesse kultuuripärandisse. Rakvere Fotoajaloo päeval osalemine aitas lisaks Eesti

fotograafia ajaloo ja Sarapi loominguga tundma õppimisele mõista ka kõnealuste fotode tehnilist poolt. Samuti tutvustas projekt ülepildistamise põhimõtteid. Kodutööde arutamine grupikaaslastega pakkus lisateadmisi sellest, kuidas erineva taustaga üliõpilased maastikul ja linnapildis toimunud muutusi tajuvad. Lisaks võimaldas Sarapi ja Toominga rohke pildimaterjali uurimine lihvida MuSi ja Ajapaiga keskkonna kasutamise oskust.

Projekti puhul paelus mind just ajaloo ning fotograafia sidusus. Taoline lähenemine osutus minu meelest väga edukaks, sest visuaalne materjal aitas nii minul kui osalejatel (ja aitab loodetavasti ka publikul) paremini näha ja mõtestada Eesti olulistest paikades toimunud muutusi. Isiklik eesmärk saada rohkem teadmisi Eesti fotograafia ajaloost ning panna proovile oma pildistamise oskus sai edukalt täidetud. Valitud objektide refotografeerimine õpetas pildistamisel veelgi rohkem märkama detaile. Minu hinnangul saavutas kõnealune ELU projekt oma üldise eesmärgi ning on suurepärase aluspind muutuseid kajastavate pildiseeriade jätkamiseks nii isiklikul kui ka projekte hõlmaval tasandil.

(10) ● **Mart Murusalu:** Huvi sai alguse hilissuvisest Sarapi ülevaatenäituse külastusest Fotomuuseumis. Nime olin varem kuulnud, kuid säilinud pärandi mitmekesisus oli mulle üllatuseks. Samuti ka Toominga uuspildistuste projekt (~ 30. aastat tagasi), sellest sündinud raamatuseeria ja dok.-filmid avasid minu jaoks uue ja põneva maailma. Panusena võiks välja tuua arutelude põhjalt kontseptsiooni formuleerimist ja jätkuks üldistava vaheettekande tegemist (24.10.): kuidas lihtsalt sõnastada *tuum* ja visualiseerida *eesmärgid* auditooriumile, kes ei ole projekti nüanssidega kursis? See polegi nii lihtne, kuid põhiline on, ma arvan, äratada ka teistes *huvi*. Projektis osalemine võimaldas interdistsiplinaarse katsetusena testida enda tehtud pilte Eesti ajaloo ja Narva ajamustrite ettekandes, akadeemilises inglise keeles (19.11.). Tundub, et see õnnestus, sest visuaalile rõhuva esitluse ajal telefone ei näpitud ja küsiti ka mitmed küsimused. Minu fotodes ei olnud nii tähtis kraadi ja cm täpsusega sama vaatenurk (kuigi, sai üritatud), vaid pigem koha kõnekus, mis võimaldaks näidata muutuseid ajas. Kus mujal on neid kontrastsed kihte Eestis rohkem, kui Narvas! Isiklikuks töövõiduks, väikese lisandina fotoarhiivi, pean [Sarapi](#) Rahu tn (Jaani kirik) ja [Toominga](#) 1992. a. kortermaja asukoha tuvastamist (fotomuuseumil seda ei olnud). See õnnestus sotsiaalset kapitali ja loovat lähenemist kasutades; ilma selleta polnud võimalik ka tänast Viru tn 20 hoovi jäädvustada. Üldisemas plaanis oli õpetlik kogemus osalejate erinevad tööpraktikad ja eelistused suhtluskanalite/ -keskkondade valikul. Kokkuvõtteks: inspireeriv ja paljudest ELU projektidest üks asjalikumaid, oma nime igati vääriv ettevõtmine.

(11) ● **Sander Truu:** Enne käesoleva projektiga liitumist ei olnud ma Carl Sarapist varem kuulnud, kuid tema loominguga tutvudes nii Fotomuuseumis kui ka iseseisvalt kodus avastasin, et nii mõndagi fotot olin ma varasemalt kusagil näinud. Tänu sellele äratundmise momendile tekkis mul suurem huvi uurida Carl Sarapi loominguga ja elu kohta. Projektis osalemine on andnud mulle palju uusi teadmisi nii Eesti ajaloo, erinevate andmebaaside kasutamise (MuS ja Ajaveeb) kui ka Sarapi kui ühe nimekaima Eesti fotograafi kohta. Projekti jaoks fotosid valides oli minu jaoks väga põnev uurida ja avastada, kuidas meid ümbritsev maailm nii looduse kui ka linnamaastiku poolest on viimase 80-90 aasta jooksul muutunud. Mõnes kohas olid muutused drastilised, mõnes minimaalsed. Projektiga liitudes soovisin teada saada, kuidas ja kui palju on Eesti muutunud ning kes oli Carl Sarap. Arvan, et sain oma isiklikud eesmärgid täidetud. Kogu projekti eesmärk sai ka täidetud minu arvates, kuna pildistatud on kohti üle Eesti nii linnades kui ka looduses, mis annab tervikuna näitusele hea ülevaate muutustest, samal ajal tutvustades ka Carl Sarapit.

(12) ● **Kertu Reinsalu:** Antud ELU projekt õpetas mulle kui väärtusliku kultuuripärandi meie seast lahkunud fotograaf Carl Sarap Eestile on jätnud. Ma ei olnud varasemalt tema loominguga ning elulooga niivõrd süvitsi tutvunud ning see kogemus oli väga silmi avav. Mulle väga meeldis, et lisaks teoreetilisele tutvumisele meil oli võimalik külastada erinevaid muuseume ning kuulata ja näha, milline oli Carl Sarapi enda elu ning milline

oli Eesti riik pea 80 aastat tagasi. Ülespildistatavate fotode valimine oli minu jaoks keeruline, sest iga pilt oli kutsuv ning taaspildistamist vääriv. Mida rohkem ma taaspildistamisega tutvust tegin, seda enam tundsin, et sooviks olla Peeter Tooming ning pühendada terve suve asukohtade jahtimisele ning ajas muutunud ja muutumatu avastamisele. Pärast otsuse langetamist oli fotode tegemine omaette hasart, sest mu soov oli võimalikult täpselt leida nurk ning koht, mis tegelikult ei ole üldse nii kerge kui esialgu arvasin. Ma arvan, et meie projekti eesmärk saab/sai täidetud ning usun ja loodan, et järgnevatel aastatel tulevad uued tudengid, kes pildistavad üles uusi kohti meie projekt "Eesti enne, siis ja nüüd" kasvab aina suuremaks.

(13) ● **Kristina Sidorovich:**

Algselt huvitas projekt mind selle loomingulise suuna vastu. Selle raames sain taas pildistamisega tegeleda hakkama, enne seda ei olnud piisavalt intensiivsete õpingute tõttu aega selle hobi jaoks. Teoreetiline osa oli meelde jääv, tänu juhendaja poolt pakutavatele materjalidele. Põnev oli objekte/kohti valida, seejärel neid otsida ja pildistada ning siis otsida infot pildil kujutatud ajaloo kohta. Minu põhieesmärgiks oli tutvuda ja analüüsida kahe fotograafi (Sarapi ja Toominga) loomingut ning lapsepõlvest tuttavaid taaspildistamise kohti. Töö käigus oli mul uus eesmärk – mõista, kuidas saan projektile kaasa aidata, sest mulle tundus, et minu eriala ei sobitu projekti teemasse. Täitsin kõik eesmärgid ja jäin meie meeskonnatööga rahule. Projekti kallal töötades õppisin tundma uusi linnu ja minu jaoks kauneid kohti, sest pikka aega ei suutnud ma otsustada, mida täpsemalt pildistada tahan. Projekt õpetas mind pöörama tähelepanu pisiasjadele, mis meid ümbritsevad ja kui olulised need võivad olla. Loodan, et tänu meie projektile saavad inimesed innustust reisima mööda meie kaunist riiki, sest kuigi see on väike, on see tulvil palju ilusaid kohti.

(14) ● **Maria Sootla:** Käesolev projekt oli minu jaoks igati põnev ja arendav. Enne projektiga liitumist oli Carl Sarapi nimi mulle võõras, kuid tänu projekti teoreetilisele poolele sain rohkem teada mehe isikliku elu ja tööalaste tegemiste kohta. Tänu inspireerivatele loengutele, vaadatud videoklippidele ning Tallinna Fotomuuseumi külastusele oskan nüüd Sarapi panust Eesti kultuuripärandile palju paremini mõtestada ning saan aru, kui tähtis tegelane ta oli. Lisaks sellele puutusin esimest korda kokku andmebaasidega MuIS ja Ajaveeb, mis tuleb edasise ülikoolitee juures kindlasti kasuks. Projekti alguses seatud eesmärgid said täidetud - läbi paljude kohtade pildistamise valmis meil väärt kogus taaspildistatud fotosid, kus on ilusti näha, kuidas Eesti erinevate paikade maastikud ajas muutunud on või ei ole. Samuti lisab valitud fotodele väärtust isikliku vaatenurgaga lähenemine. Oli huvitav astuda päevaks Carl Sarapi (ja Peeter Toominga) kingadesse, kogeda seda hasarti otsides õiget pildistamiskohta- ja nurka ning seejärel analüüsida lõpptulemust.